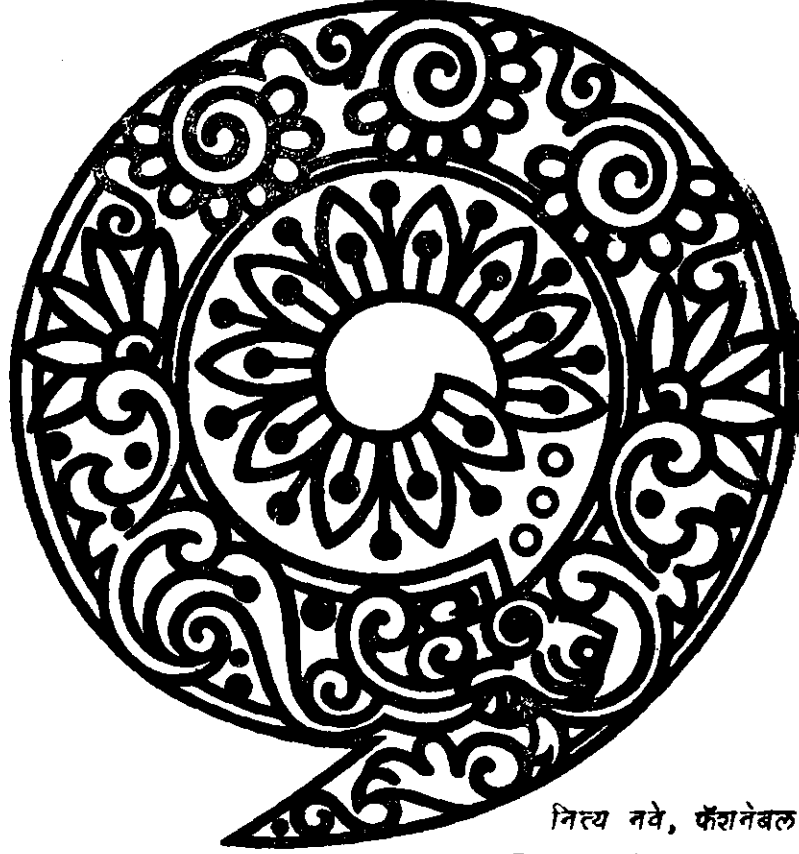

अर्थ

वर्ष ३३

पुणे, बुधवार ६ डिसेंबर, १९६७

अंक २३

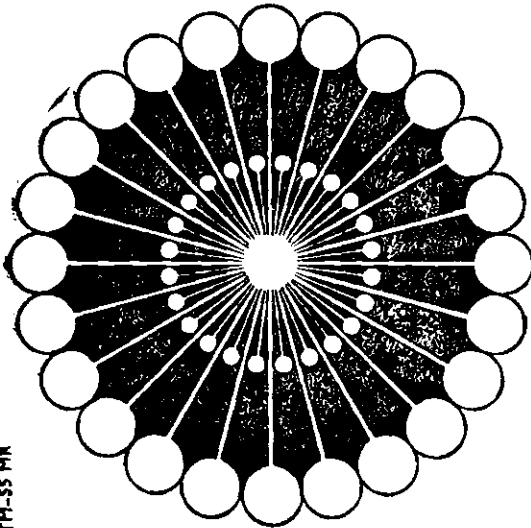
नित्य नवे, फॅशनेबल आणि प्रशंसनीय

ठाकरसी फॅब्रिक्स

फॅशनसाठी सर्वोत्तम निवड

SANFORIZED

सेनफोराइज्ड लेबल असलेले कापड

ठाकरसी ग्रुप

- धी हिंदुस्तान स्पिनिंग
अँड विब्लिग मिल्स कं. लि.
- धी इंडियन
मॅन्युफॅक्चरिंग कं. लि.

भारताच्या निर्यातीत घट— रुपयाचे अवमूल्यन करण्यात आल्यानंतरच्या तेरा महिन्यांच्या अवधीत भारताची निर्यात घटली आहे. त्यापूर्वीच्या इतक्याच कालावधीतील निर्यातीशी तुलना करता घट ११ टक्के झाली असल्याचे दिसते. १९६६ च्या जूनपासून १९६७ च्या मे अखेरच्या निर्यातीची किंमत १५२ कोटी डॉलर्स अथवा ११४० कोटी रुपये झाली. त्या मागील ह्याच कालावधीतील आकडे १७०.९ कोटी डॉलर्स अथवा १२८१.७५ कोटी रुपये असे आहेत.

अणुशक्तीचे वरदान—किरणोत्सर्जासंबंधीच्या संशोधनात पहिले पाऊल टाकणाऱ्या मॅडम क्युरी ह्यांच्या स्मृतीला वंदन करण्यासाठी वॉरसा येथे शास्त्रज्ञांचा एक मेळावा भरविण्यात आला होता. मेळाव्याला आलेल्या पदार्थशास्त्रज्ञांच्या मताने अणुशक्तीच्या साह्याने रेटाड वाळवंटांचे सुपीक जमिनीत, रूपांतर करण्याची किमया येत्या १० वर्षांत अगर त्यापूर्वीही हस्तगत होऊ शकेल.

हिंदी अणुशास्त्रज्ञांची प्रगती—हिंदी अणुशास्त्रज्ञ आणि एंजिनिअर्स हे कोणत्याही परदेशाची मदत न घेता मद्रास येथील अणुविद्युत केंद्र उभारण्यास समर्थ झाले. आहेत. तारापूर आणि राणा प्रतापसागर येथील अशा प्रकारची विद्युत केंद्रे उभारल्यामुळे त्यांना आता चांगला अनुभव आलेला आहे.

मद्रास राज्यात नव्या भात गिरण्या—मद्रास राज्यात भात सडण्याच्या नव्या १२ गिरण्या लवकरच स्थापन करण्यात येणार आहेत. त्यांची यंत्रसामग्री अद्ययावत असून त्या सर्व सहकारी तत्त्वावर चालविण्यात येणार आहेत. प्रत्येक गिरणीसाठी ७ ते ९ लाख रुपये भांडवल लागणार आहे. राज्यातील भाताचे पीक चालू हंगामात बरेच वाढणार आहे.

नायजेरिआसाठी हिंदी एंजिन ड्रायव्हर्स—नायजेरिआत चाललेल्या यादवी युद्धामुळे तेथील रेल्वे एंजिनांचे काही ड्रायव्हर्स काम सोडून गेले आहेत. हिंदी रेल्वेने त्या देशातील रेल्वे चालविण्यासाठी २० ड्रायव्हर्स एक वर्षासाठी पाठविण्याचे कबूल केले आहे. सुमारे १ महिन्यात ते तिकडे जावयास निघतील. सर्व ड्रायव्हर्स डिझेल एंजिनांवर काम करणारे आहेत.

विजेच्या चोरीबद्दल अटक—बिहार राज्याच्या वीजबोर्डने विजेचा अनधिकृत वापर करणारांविरुद्ध मोहीम उघडली आहे. ह्या मोहीमेत त्यांनी १५० लोकांना अटक करविली आहे. अटक झालेल्या लोकांत दोषेजण लक्षाधीश असून, उद्योगपती आहेत.

भारताची इस्त्राइलशी स्पर्धा—इस्त्राइलमधील हिऱ्याच्या धंद्याला भारताकडून जोराची स्पर्धा होत आहे. अलीकडे इस्त्राइलमधून निर्यात होणाऱ्या हिऱ्यात बरीच घट झाली आहे. ही घट होण्यापूर्वी इस्त्राइलच्या एकूण निर्यातीपैकी ५० टक्के निर्यात पैलू पाडलेल्या हिऱ्याची होत असे. भारतामधील हिऱ्याच्या धंद्यातील कामगारांना कमी वेतन मिळते म्हणून भारत स्पर्धा करू शकतो, असे सांगण्यात येते.

समाजशिक्षणमालेचे प्रकाशन

आपली चलनी नोट

लेखक : श्री. श्री. वा. काळे, संपादक 'अर्थ'
किंमत ५० पैसे. २०-२-६७ रोजी प्रसिद्ध झाले.

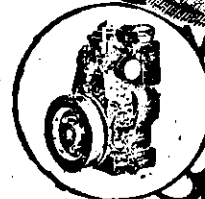
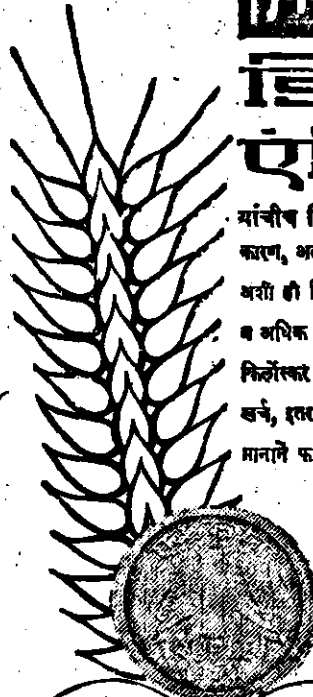
अधिक धान्योत्पादन! अधिक फायदा!! अधिक बचत!!!

यांसाठी

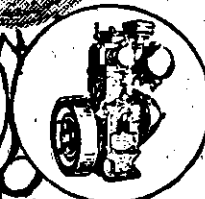

डिझेल एंजिन्स

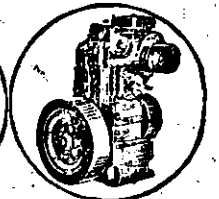
यांचीच निवड आवश्यक आहे....
कारण, अत्यंत कार्यक्षम व विनम्रकार चालणारी
अशी ही किलोवॉट एंजिने, अधिक धान्योत्पादन
व अधिक कमाई करण्यास उपयुक्त आहेत.
किलोवॉट एंजिने चालविण्यास लागणारा तेलाचा
खर्च, इतर एंजिन्सला लागणाऱ्या खर्चापेक्षा
मानाने फारच कमी येतो.

केपी १-हॉर्स हॉर्स पॉवर

एपी २ हॉर्स हॉर्स पॉवर

३ एच ३ हॉर्स हॉर्स पॉवर

किलोवॉट ऑइल एंजिन्स लिमिटेड.

एजि. ऑफिस-एलफिन्स्टन रोड, पुणे-२ (भारत).

★ अर्थ ★

बुधवार, ६ डिसेंबर, १९६७

संस्थापक :
प्रा. वामन गोविंद काळे
संपादक :

श्रीपाद वामन काळे

“अर्थ एव प्रधानः” इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । — कौटिली । अर्थशास्त्र

ब्रिटिश पौंडाची शरणागती

मूक चित्रपटांच्या जमान्यातील मिस झुबेदा ही नटी कित्येकांना आठवत असेल. कड्यावरून धोकादायक रीतीने ती कधी लोंबकाळलेली असायची किंवा धावत्या आगगाडीच्या इंजिनापुढे रूळावरून ती फेकली जायची. पण त्यातून ती वाचली जायची. ब्रिटिश पौंडाचा बचाव अशाच रीतीने आंतरराष्ट्रीय बँकर्सनी गेली चार वर्षे केला. पण दोन आठवड्यापूर्वीच्या संकटकाळी ह्या 'पर्ल व्हाइट'ला वाचविण्यासाठी कुणीच मास्टर 'विठ्ठल' पुढे येईना आणि ब्रिटिश पौंडाला त्या आघातातून निसटता येईना. अखेर ब्रिटनने पौंडाचे १४.३० टक्क्यांनी अवमूलन केले.

प्रत्येक देशाला आपल्या उद्योगधंद्यांचे व राहणीचे मान टिकविण्यासाठी आणि वाढविण्यासाठी काही परदेशी मालाची आयात करावीच लागते. त्या आयातीची किंमत आपला माल निर्यात करून द्यावी लागते. निर्यातीचा माल किती चांगला, स्वस्त आणि इतर देशांना हवासा असतो ह्यावर ही निर्यात अवलंबून राहाते.

आयात चालू राहिली पण त्यामानाने निर्यात करता आली नाही, म्हणजे परराष्ट्रीय व्यापारात तूट यायला सुरुवात होते. ही तूट भरून काढण्यासाठी तात्कालिक उपाय म्हणून परदेशांतच कर्जे मिळवून त्यातून आयातीची किंमत चुकती करावयाची. ही कर्जे फेडण्यासाठी पूर्वीपेक्षा जास्त निर्यात करायला हवी. पण ते जमत नाही आणि नवी नवी कर्जे घ्यावी लागतात आणि जुनी कर्जे फेडण्यासाठीही नवी कर्जे मागावी लागतात. अशी कर्जे बध्ना न होता, पत राखून मिळत राहतात, तोपर्यंत आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील दिवाळखोरीचे दुष्परिणाम लपविता येतात. पण शेवटी अशी वेळ येते की, सर्व मदती एकदम बंद होतात आणि स्वतःच्या परिस्थितीची जाहीर कबुली देणे भाग पडते. स्वतःच्या चलनाचे अवमूलन स्वीकारावे लागते आणि त्यास कायदेशीर स्वरूप द्यावे लागते. भारताच्या बाबतीत असेच घडले. ब्रिटनच्या बाबतीतही असेच घडले आहे.

१९६६ च्या नोव्हेंबरखेरीज बाकी सर्व काळ ब्रिटनने निर्यातीपेक्षा आयात जास्त केलेली आहे, म्हणजे मिळकतीपेक्षा चांगल्या राहणीचा हट्ट टिकविला आहे, असे दिसून येईल.

पौंडाच्या अवमूलनाचा भारतावर परिणाम

भारत व ब्रिटन यांचे व्यापारी संबंध फार पूर्वीपासून आहेत. अशा परिस्थितीत ब्रिटनने आपल्या पौंडाचे अवमूलन केल्यामुळे त्याचा काही प्रमाणात भारताच्या अर्थव्यवस्थेवर बरा-वाईट परिणाम होणार हे उघड आहे.

भारताची मुख्य निर्यात चहा व ताग. ब्रिटनला या दोन्ही जिनसा पूर्वीपेक्षा महाग दराने खरेदी कराव्या लागणार शिवाय सिलोन व पाकिस्तान हे देश आपले प्रमुख स्पर्धक आहेत. त्यांनी त्यांच्या चलनाचे अवमूलन केले तर ब्रिटनला त्यांच्याकडून माल घेणे फायदेशीर होईल व भारताची या दोन जिनसांची निर्यात कमी होत जाईल. आपल्या निर्यात व्यापारात १७ टक्के निर्यात ही ब्रिटनला असते.

ब्रिटनच्या सर्वच जिनसा आपल्याला पूर्वीपेक्षा स्वस्त दराने मिळतील. कारखान्याकरता लागणारी यंत्रसामग्री व काही कच्चा माल आपण ब्रिटनकडून घेतो. त्यामुळे भारताच्या कित्येक उद्योगधंद्यांना अवमूलनाचा फायदा मिळेल. आपली १० टक्के आयात ही ब्रिटनकडून असते.

ब्रिटनला होणारी निर्यात कमी होऊ लागल्यावर निर्यात कराचे उत्पन्नही घटत जाईल. सरकारला ही उत्पन्नातील तूट भरून काढण्याकरता अन्य करांचा अवलंब करावा लागेल; अगर निर्यात करात सूट देऊन निर्यातीची पातळी कायम ठेवण्याचा प्रयत्न करावा लागेल.

ब्रिटनच्या अनेक कंपन्यांनी भारतातही कंपन्या सुरू केल्या आहेत. अशा भारतातल्या ब्रिटिश कंपन्या आपला फायदा पौंडाच्या रूपाने ब्रिटनकडे धाडतात. आजपर्यंत एक पौंड फायदा मिळवण्यासाठी भारतीय ब्रिटिश कंपन्यांना २१ रुपये मिळवावे लागत होते. यापुढे मात्र एक पौंड फायदाकरता फक्त १८ रुपयेच मिळवावे लागणार. पर्यायाने ब्रिटिश कंपन्यांना भारताच्या कंपन्यांत मिळणारा फायदा वाढत राहणार. भारताचे पुष्कळसे परकीय चलन ब्रिटिश कंपन्यांच्या फायद्याच्या रूपाने ब्रिटनकडे भरण्याकरता खर्च होत असे. बाहेर जाणारे चलन रोखून धरावे असा एक हेतू रुपयाचे अवमूलन करण्यामागे होता. पण आता पौंडाच्या अवमूलनामुळे भारताचा हेतू तितकासा साध्य होणार नाही.

भारतात तयार होणारे कापड मोठ्या प्रमाणावर ब्रिटनला

निर्यात होते. परंतु हा व्यापार 'कोटा सिस्टिम' वर आधारलेला आहे. आपला ठराविक कोटा ब्रिटनकडे आपण निर्यात करू शकलो तर अवमूलनामुळे आपल्या उत्पन्नात वाढच होणार आहे.

ब्रिटनमध्ये अगर 'स्ट्रॉम एरिया' मध्ये जाणाऱ्या प्रवाशांना प्रवासखर्च कमी येणार आहे. भारतातल्या मातापित्यांची जी मुले ब्रिटनमध्ये शिक्षण घेत आहेत, त्यांचा शिक्षणखर्चही कमी होणार आहे.

पौंडाच्या अवमूलनामुळे भारताला कर्जाच्या बाबतीत काहीसा फायदा झालेला आहे. आपल्या पौंडातील कर्जाचा बोजा, अवमूलनाच्या निर्णयामुळे १४-३ टक्क्यांनी कमी झाला आहे. सध्या भारताला ५१४ कोटी रुपयांचे (म्हणजेच २४५ दशलक्ष पौंडांचे) कर्ज आहे. कर्जाचा हा बोजा ७३ कोटी रुपयांनी कमी होणार आहे.

पौंडाच्या अवमूलनामुळे जरी पौंड व रुपया यांच्या दराने बदल झाला असला तरी रुपयाचे सोन्याशी व डॉलरशी असणारे प्रमाण पूर्वीचेच राहणार आहे.

पूर्वाच्या विनिमय दराने ७१ कोटी रुपये इतक्या किमतीची भारताची गंगाजळी ब्रिटनकडे आहे. या गंगाजळीची किंमत पौंडाच्या अवमूलनामुळे १४-३ टक्क्यांनी कमी झाली आहे.

सोने खरेदी करणाऱ्यांची भाऊगर्दी

ब्रिटिश सरकारने आपल्या चलनाचे म्हणजे पौंडाचे अवमूलन केल्यानंतर लंडनच्या बाजारात सोने खरेदी करणाऱ्यांची भाऊगर्दी उसळली. आंतरराष्ट्रीय चलनपद्धतीत पौंडाला पूर्वी-इतके महत्त्व राहिले नसले तरी त्याच्या अवमूलनामुळे ही पद्धतीच कोसळून पडेल किंवा काय अशी चिंताही व्यक्त करण्यात आली. अमेरिकेचा डॉलर हा सोन्यावर आधारलेला आहे, आणि कम्युनिस्ट देशांखेरीज इतर कित्येक देशांचे चलन

डॉलरशी जोडलेले आहे. त्यामुळे डॉलर्स आणि सोने ह्यांच्यातील संबंधाला जर धक्का लागला तर त्याचे परिणाम सर्व जगभर एसाथा लाटेप्रमाणे पसरण्याची शक्यता आहे. एकामेकांशी निगडित असलेल्या आंतरराष्ट्रीय चलनपद्धतीत हे परिणाम त्वरित पसरू लागतात. गेल्या काही दिवसात सोने खरेदी करणाऱ्यांची संख्या एकदम वाढली आहे. त्यामुळे सोन्याचा संचय करून त्याची खरेदी-विक्री करणाऱ्या १० देशांजवळील सोन्याच्या साठ्यावर चांगलाच ताण पडला आहे. सध्या सोन्याची किंमत दर औंसाला ३५ डॉलर्स अशी ठरविण्यात आलेली आहे. सोन्याच्या बाजाराचे लंडन हे आंतरराष्ट्रीय केंद्र आहे. लंडनच्या बाजारात दररोज सुमारे ५ ते १० टन सोन्याची मागणी असते. परंतु गेल्या महिन्याच्या शेवटच्या आठवड्यात मागणी ३० ते ७० टनांपर्यंत वाढली होती. काही दिवशी तर ती १०० ते २०० टनांपर्यंतही वर गेली होती. दर औंसाला ३५ डॉलर्स ह्या दराप्रमाणे अमेरिकेजवळ सुमारे १,३०० कोटी डॉलर्सचे सोने आहे. परंतु परदेशांतील मध्यवर्ती बँकांजवळ सोन्यात रूपांतर करता येण्यासारखी डॉलर्सची १,४०० कोटींची रक्कम आहे. त्याशिवाय परदेशी खाजगी साठ्यात असलेली डॉलर्सची रक्कमही खूप मोठी आहे.

देना बँकेचे नवे चेअरमन

बँकेचा चेअरमन बँकेच्या कामाकडे पूर्ण वेळ देणारा असावा ह्या सरकारी आगामी नियंत्रणास अनुसरून देना बँकेचे चेअरमन, श्री. ललितचंद्र सी. डी. नानजी ह्यांनी आपण होऊन आपल्या जागेचा राजीनामा दिला आहे. ते देना बँकेचे २५ वर्षे संचालक आणि १९५६ पासून चेअरमन होते. त्यांच्या जागी सध्याचे मॅनेजिंग डायरेक्टर, श्री. प्रवीणचंद्र व्ही. गांधी ह्यांची नेमणूक झाली आहे. १९६९ साली श्री. गांधी प्रथम बँकेत दाखल झाले आणि १९४१ सालापासून आतापर्यंत ते बँकेचे मुख्याधिकारी होते.

ब्रिटनने काढलेली कर्जामागून कर्जे

दिनांक	रक्कम (लक्ष पौंड)	कुणाकडून	कशासाठी	परतफेडीचा दिनांक
डिसेंबर १९६५	२०००	इं. मॉ. फंड	सुप्रसन्न प्रकरणानंतर	ऑक्टोबर १९६०
ऑक्टोबर १९५७	८९०	यु. स्टे. एक्सपोर्ट इं. बँक	पौंडाची तारांबळ	ऑक्टोबर १९५९
ऑगस्ट १९९१	५३५०	इं. मॉ. फंड	बजेटाला आधार	ऑगस्ट १९६२
ऑक्टोबर १९६४	३५७०	इं. मॉ. फंड	८००० लक्ष पौंडांची तूट	डिसेंबर १९६७ मध्ये यावयाचे देणे मे १९६५
नोव्हेंबर १९६४	१०७१०	सेंट्रल बँका	वरील कर्जांसाठी पौंडाचा बचाव होईना	मे १९६८-७०
मे १९६५	५०००	इं. मॉ. फंड	वरील बँकांची परतफेड	ऑक्टोबर १९६८
ऑक्टोबर १९६७	५३०	स्विस बँका	पौंडाला आधार	{ जून १९६८ मे १९६९
नोव्हेंबर १९६७	८९०	इंटर नॅशनल बँक	इं. मॉ. फंडाचा डिसेंबर १९६७ मध्ये यावयाचा हप्त्या भागविणे.	

आयुर्विमा कॉर्पोरेशनचे गेले वर्ष

आयुर्विमा कॉर्पोरेशनचा १० व्या वर्षाचा अहवाल प्रसिद्ध करण्यात आला आहे. त्यावरून आयुर्विमा कॉर्पोरेशनच्या गेल्या वर्षातील कामाची माहिती मिळते. ३१ मार्च, १९६७ अखेर पुण्या झालेल्या वर्षात कॉर्पोरेशनकडे १४.९२ लाख विम्याचे अर्ज आले. त्यांची विम्याची रक्कम ८१६.१३ कोटी रुपये होती. आलेल्या अर्जांपैकी १४.९२ लाख अर्ज मंजूर करून पॉलिसी देण्यात आल्या. त्यांची किंमत ७७० कोटी रुपये होती. कॉर्पोरेशनकडे चालू असलेल्या पॉलिसींची दर्शनी किंमत ४,७३६ कोटी रुपये होती. त्याशिवाय वर्षासनाच्या पॉलिसींवर दरसाल २.९४ कोटी रुपये घावे लागणार आहेत. अहवालाच्या वर्षी जितक्या नव्या पॉलिसी देण्यात आल्या त्यापैकी ७०.५ टक्के पॉलिसीज प्रथमच विमा उतरणाऱ्या व्यक्तींना देण्यात आल्या. ३६.५ टक्के पॉलिसीज ग्रामीण भागातील विमेत्रांना देण्यात आल्या. अशा पॉलिसींची एकूण संख्या ५.०७ लाख आणि त्यांची दर्शनी किंमत २१७.२२ कोटी रुपये आहे. पॉलिसींच्या पोटी घावे लागणारे क्लेमस, सोडकिंमत, इत्यादी बाबींवर ७०.६५ कोटी रुपये खर्च पडले आहेत. हप्तं न भरण्यात आल्यामुळे रद्दबातल होणाऱ्या पॉलिसींचे प्रमाण कमी व्हावे म्हणून कॉर्पोरेशन प्रयत्नशील आहे. ह्या प्रयत्नांना यश येत असून ते रद्द होण्याचे प्रमाण फारसे घसरलेले नाही. अहवालाचे वर्ष एकंदरीने आर्थिक तंगीचे गेले, हे येथे लक्षात घेतले पाहिजे. देशातील घटकाईचा प्रश्न बराच बिकट झालेला आहे. तो सोडविण्यास मदत करण्याच्या दृष्टीने कॉर्पोरेशनने घरबांधणीसाठी राज्य सरकारांना आणि इतर संबधित संस्थांना कर्जे देण्याचे धोरण पूर्वीप्रमाणे चालू ठेवले आहे.

पृथ्वीवरील पाणीपुरवठा

पृथ्वीचा अन्नपुरवठा लवकरच कमी पडू लागेल, त्याप्रमाणे पाण्याचा पुरवठाही अपुरा पडू लागेल, असे तज्ज्ञांचे मत आहे. पृथ्वीवर एकूण १३६ कोटी घन किलोमीटर पाणी आहे, त्यापैकी फक्त ३.५ कोटी घन किलोमीटर पाणी पिण्यास लायक आहे आणि त्यापैकी ८०% पाणी बर्फाच्या स्वरूपात दगड होऊन बसले आहे. सान्या पाण्यातील खार काढून ते पाणी पिण्याजोगे करणे आणि घाण होणारे पाणी शुद्ध करून पुनः वापरणे, ह्यास ह्यापुढे अधिकाधिक महत्त्व प्राप्त होणार आहे.

डॉ. रविकुमार हजारी

डॉ. हजारी ह्यांनी नियोजन मंडळाच्या सूचनेवरून आपले अभ्यासपूर्ण अहवाल तयार केले, त्यामुळे पुंजीपतीत खूप खळबळ उडाली आहे. त्यांचे ह्यापुढील अहवालांनी औद्योगिक व आर्थिक परिस्थितीच्या कित्येक अंगावर भेदक प्रकाशझोत टाकणारे ठरतील, अशी अपेक्षा आहे. हे डॉ. हजारी आहेत तरी कोण ?

त्यांचे संपूर्ण नाव रविकुमार हजारी असून ते काश्मिरी आहेत. तथापि ते मुंबईकरच आहेत. त्यांचे शिक्षण मुंबईत होऊन ते झेव्हिएर कॉलेजात लेक्चरर म्हणून काम करू लागले. पुढे ते विद्यापीठाचे प्राध्यापक झाले. त्यांचा स्वरा विषय आहे शेतीविषयक अर्थशास्त्र. परंतु ते अत्यंत अभ्यासू म्हणून प्रसिद्ध आहेत. त्यांचे वय सुमारे ४० वर्षांचे असेल. त्यांचे बोलणे-चालणे मोहक असून त्यांची विनोदबुद्धीही तरल आहे. त्यांची पत्नी झेव्हिएर कॉलेजात इंग्रजीची प्राध्यापिका आहे. गेल्या सप्टेंबरपासून ते 'इकॉनॉमिक अँड पॉलिटिकल वीकली'चे संपादक म्हणून काम करीत आहेत.

जपानकडून बोटी मिळविण्याचे प्रयत्न

मध्यवर्ती सरकारचे वाहतूक आणि जहाज मंत्री डॉ. राव ह्यांनी असा विश्वास व्यक्त केला आहे की, चौथ्या पंचवार्षिक योजनेत ठरविण्यात आलेले ३० लाख टन वजनाच्या बोटींचे उद्दिष्ट भारत निश्चितपणे गाठू शकेल. तथापि हे उद्दिष्ट गाठूनही भारताला आपल्या परदेशांशी होणाऱ्या सागरी वाहतुकीपैकी ३० टक्के वाहतूक स्वतःच्या मालकीच्या बोटीतून करता येईल. निदान ५० टक्के वाहतूक तरी हिंदी बोटीतून करता यावी अशी आकांक्षा ठेवण्यात आली आहे. डॉ. राव पुढील वर्षी जपानला जाणार असून जपानकडून मागाहून किंमत देण्याच्या अटीवर बोटी मिळू शकतील काय, ते पाहणार आहेत. सध्या भारत सागरी वाहतुकीसाठी लागणाऱ्या बोटी पश्चिम युरोपातील देशांकडून मुख्यतः घेतो. जपानचा बोटी बांधण्याचा धंदा पाश्चात्य देशांशी तुलना करता खूपच प्रगत झालेला आहे.

टेलिफोनची थकबाकी

१ जानेवारी, १९६७ रोजी टेलिफोन वापरणारांकडून ५ कोटी रुपयांची बिले वसूल झालेली नव्हती.

दातांच्या स्वच्छतेसाठी

★ माकडछाप म्हणजेच काळी टूथ पावडर ★

आमचे ग्राहक, आणि नाराज ?

☉ छे: ! आम्ही बेळगाव बँकेतील कर्मचारी आमच्या ग्राहकांना केव्हाही नाराज होऊच देत नाही; मग त्यांचे आमच्याकडे कसल्याही प्रकारचे काम असो ! महाराष्ट्र व म्हैसूर राज्य आणि गोवा येथील आमच्या ३८ शाखांच्यामार्फत आपले कोणत्याही प्रकारचे बँकिंगचे काम करण्यास आम्ही तत्पर आणि उत्सुक आहो. तुमचा आमच्याशी व्यवहार म्हणजे उभयतांना पूर्ण समाधान !

दि बेळगाव बँक लिमिटेड

(शेड्युल्ड बँक : स्थापना १९३०)

आपल्या नजीक असलेल्या आमच्या शाखेला आजच भेटा.

मुंबई शाखा : नरसीनाथ स्ट्रीट, मांडवी, मुंबई ९.

स्थापना
१९४५

वैश्य को-ऑपरेटिव्ह बँक लि.

टेलिफोन नं.
२५६५०२

७, तात्या धारपुरे पथ, मुंबई-४.

- (१) बचत खाते :—व्याजाचा दर : दरसाल दर शे. रु. ४ - ००
- (२) खास बचत योजना :—घरी बसून पैसे भरता येतात
- (३) कायम ठेवीवरील व्याजाचे आकर्षक दर
- (४) महाराष्ट्र, म्हैसूर आणि गुजरात राज्यांतील प्रमुख शहरांवर डिमांड ड्राफ्ट उपलब्ध

खेळते भांडवल सुमारे १३ लाख रुपये

अधिक माहितीसाठी अवश्य भेटा :—

बा. य. वेलीकर
असि. मॅनेजर

मिडे अँड सन्स प्रा. लि. सांगली
महाराष्ट्र राज्य

पुण्यांत थालू तेव्हां—
उद्यान निवास
या नवीन, आधुनिक
आकर्षक व सर्वकष निवासामध्येच
कुटुंबासमवेत रहाण्यास या. माफक दर

टेलीफोन ५७४९९
माहिती मागवा
उद्यान प्रासाद
स्काऊट ग्राऊंड समोर, पुणे २

रशिआत अकार्यक्षम कारखान्यांना शिक्षा

रशिआतील आर्थिक नियोजनात अलीकडे नव्या सुधारणा करण्यात येत आहेत. आतापर्यंतच्या नियोजनात कारखान्यांना मालाचा दर्जा चांगला राखण्यासाठी फारशी प्रेरणाच नव्हती. फक्त उत्पादनातील आपला वाटा निर्माण केला म्हणजे भागत असे. ह्या पद्धतीमुळे कारखाने कार्यक्षमतेकडे लक्ष देईनासे झाले होते. परंतु पुढील वर्षापासून कमी दर्जाचा माल निर्माण करणाऱ्या कारखान्यांना आपल्या मिन्हाइकांना २० टक्के दंड द्यावा लागणार आहे. रशिआतील आर्थिक नियोजनात केंद्रीकरणामुळे पुष्कळ दोष निर्माण झाले होते, ते नाहीसे करण्यासाठी गेल्या वर्ष-दीडवर्षात अनेक उपाय योजण्यात आले आहेत. ह्या उपायांना अनुसरून १,००० च्या वर कारखान्यांची कार्य-पद्धती बदलण्यात आली आहे. नव्या पद्धतीप्रमाणे कारखान्यांना जो भांडवली मालाचा पुरवठा करण्यात येतो त्याच्या रकमेवर ठरलेले व्याज त्यांना यावे लागते. कारखान्यांना आपला उत्पादन खर्च कमी करून आणि आपली विक्री वाढवून अधिक नफा मिळविण्यास प्रोत्साहन देण्यात येते. जे कारखाने अशा रीतीने आपला नफा वाढविते त्यातील कामगारांना बोनस आणि इतर सवलती देण्याची मुभा देण्यात आली आहे. उत्पादनाची वाढ होण्यासाठी योजण्यात आलेल्या ह्या उपायांचा फायदाही दिसून येऊ लागला आहे. नफा मिळविण्यास प्रेरणा मिळाल्यामुळे ह्या कारखान्यातील उत्पादनात ८.२ टक्के वाढ झाली आहे. नियोजनातील त्यांचे उद्दिष्ट ६.७ टक्क्यांची वाढ करण्याचे होते. कार्यक्षम आणि अकार्यक्षम कारखान्यांची आता स्पर्धा निर्माण होत आहे. त्यामुळे अकार्यक्षम कारखाने मोडकळीस येऊन रशिआतील कारखानदारीपुढे नवे प्रश्न उत्पन्न होऊ लागतील.

केरळमधील खनिज संपत्तीचा विकास

केरळ राज्यातील लोखंडाच्या खाणींचा विकास करण्यासाठी हंगेरीच्या सरकारने मदत देऊ केली आहे. मदतीचा उपयोग कोझीकोडे येथील लोखंडाच्या खाणीसाठी आणि बिडाचे लोखंड व पोलाद तयार करण्याच्या कारखान्यांसाठी होण्याची शक्यता आहे. हंगेरी आणि भारत ह्यांच्या दरम्यान गेल्या वर्षी झालेल्या कर्जाच्या कराराप्रमाणे भारताला २५ कोटी रुपये कर्ज मिळणार आहे. कर्जाचा फायदा खाजगी मालकीच्या व सार्वजनिक मालकीच्या औद्योगिक प्रकल्पांना मिळणार आहे. रकमेचा वापर १९७९ पर्यंत करान्याचा आहे. कर्जातील काही रकमेचा उपयोग करून केरळमध्ये एक काचेचा कारखानाही उभारण्यात येण्याचा संभव आहे. काच तयार करण्यासाठी लागणाऱ्या विशिष्ट प्रकारच्या वाळूचा चार कोटी टन साठा केरळ राज्यात उपलब्ध होण्यासारखा आहे.

स्वेटलानाची इस्पितळासाठी देणगी

जोसेफ स्टॅलिन ह्यांची कन्या स्वेटलाना रशिआतून पळून जाऊन अमेरिकेत स्थायिक झालेली आहे. रशिआतील स्वतःच्या जीवनाविषयी तिने अमेरिकेत एक पुस्तक प्रसिद्ध केले आहे. ह्या पुस्तकामुळे मिळालेल्या पैशातून कालाकंकर येथे एक इस्पितळ उभारण्यात यावे अशी इच्छा तिने प्रगट केली आहे. स्वेटलानाच्या हिंदी पतीचे मूळचे गाव म्हणजेच उत्तर प्रदेशातील कालाकंकर हे खेडे. ह्या खेड्यात डॉ. भगवानदास नागर हे अनेक लोकांना वैद्यकीय उपचार करीत असतात. सुमारे २५ हजार लोकांना त्यांच्या ज्ञानाचा फायदा होत आहे. परंतु खेड्यांतील वैद्यकीय सोयी वाढविण्यासाठी पुरेसा पैसा नव्हता. आता स्वेटलानाच्या देणगीमुळे अधिक वैद्यकीय सोयी उपलब्ध होऊ शकतील.

कुक्कुटपालनाच्या धंद्याला धोका

उत्तरप्रदेशातील इज्जतनगर ह्या ठिकाणी कोंबड्यांना होणाऱ्या रोगांविषयी एक परिसंवाद भरविण्यात आला होता. राज्यातील १३० बैद्यांनी आणि संशोधक-शास्त्रज्ञांनी त्यात भाग घेतला होता. भारतात कोंबडी पाळण्याच्या धंद्यात परदेशांतून निरनिराळ्या प्रकारच्या कोंबड्या आयात करण्यात येत असतात. परंतु त्यांच्या आयातीमुळे काही प्रकारचे अज्ञात रोगही येत आहेत. शिवाय काही विशिष्ट प्रकारची विषबाधाही कोंबड्यांना भोवत आहे, असा इषारा परिसंवादात देण्यात आला. ह्या रोगांचा प्रसार झाला तर कुक्कुट पालनाच्या धंद्याला फार मोठा धोका उत्पन्न होण्याची शक्यता असल्याने रोगसंशोधनाच्या व रोगचिकित्सेच्या प्रयोगशाळांची देशभर स्थापना करण्यात यावी असे सुचविण्यात आले आहे.

बिहारमधील दुष्काळाचा शेवट

बिहार राज्यातील दुष्काळी परिस्थिती संपल्याने तेथील अखेरचे दुष्काळ सहायक-केंद्र बंद करण्यात आले आहे. जून १९६८ अखेर संपणाऱ्या शेतीच्या वर्षात राज्यात ८५ लाख टन अन्नधान्याचे उत्पादन होईल अशी अपेक्षा करण्यात येत आहे. दुष्काळ पडण्यापूर्वीच्या उत्पादनाची वार्षिक सरासरी ७३ लाख टनांची आहे. बिहारमध्ये दोन वर्षे लागोपाठ अवर्षणाची गेली. त्यामुळे राज्यातील ओलित जमिनीचे क्षेत्र वाढविण्याकडे कटाक्षाने लक्ष पुरविण्यात आले. दुष्काळापूर्वी १८ लाख एकर जमिनीलाच काय ती पाण्याच्या निश्चित पुरवठ्याची सोय होती. आता पाण्याखाली आलेल्या जमिनीचे क्षेत्र ३५ लाख एकर झाले आहे. राज्यात एकूण २.९ कोटी एकर जमीन लागवडीखाली होती. पाणीपुरवठ्याच्या सोयी वाढल्या असल्या तरी यंदाच्या हंगामाची सुबत्ता भरपूर पावसा-मुळेच झालेली आहे.

पवित्र वस्तूंच्या चोऱ्या सर्वत्रच होतात

मंदिरामधील सोन्याच्या अगर चांदीच्या मूर्ती चोरीला गेल्याच्या वार्ता मधूनमधून येत असतात. अशा चोऱ्या फक्त भारतातच होतात असे मानण्याचे कारण नाही. इंग्लंड, अमेरिका, रशियासारख्या प्रगत देशांतही चर्चमधील पवित्र वस्तू चोरीला जातात. रशियातील राजवट घर्माच्या बाबतीत उदासीन आहे म्हणून तेथे चोऱ्या होतात, असेही नाही. इंग्लंडमध्येही चर्चमधील वस्तूंच्या चोऱ्यांचे प्रमाण वाढलेले दिसते. तेथील एका घर्मोपदेशकांनी अशी जाहीर तक्रार केली आहे की पवित्र वस्तूंची चोरी झाल्याशिवाय एकही दिवस सुना जात नाही. ह्या चोऱ्या करणाऱ्या संघटित टोळ्यांचा असाव्यात असा तर्क आहे. जुनी शिरछाणे, चिलखते, इत्यादी वस्तूही चोरीच्या कक्षेतून सुटलेल्या नाहीत. कारण, अशा वस्तूंना चांगली किंमत येते. ज्याचा इतिहास माहीत आहे अशा प्रकारचे एक शिरछाण अमेरिकेत अलीकडेच १६ हजार रुपयांना विकले गेले. इंग्लंडमधील एका चर्चमधून एक तिजोरी पळविण्यात आली. तिची किंमत १० हजार रुपये आली. ख्रिस्ती व मुसलमान राष्ट्रांत झालेल्या धर्म-युद्धांसाठी वर्गणी गोळा करण्यासाठी ह्या तिजोरीचा उपयोग करण्यात आलेला होता. सीलोनमध्येही पवित्र वस्तूंच्या चोऱ्या होत आहेतच. तेथील एका विहारात असलेली बुद्धाची सोन्याची मूर्ती अलीकडेच चोरीला गेली. धार्मिक दृष्टीने पवित्र मानल्या गेलेल्या वस्तूंकडे चोरांनी आपला मोर्चा वळवावा ही गोष्ट धर्म-श्रद्धेचा झपाट्याने लोप होत असल्याची थोतक म्हणावी काय ? इजिप्तमधील पिरॅमिडच्या आतील वस्तू तर कित्येक हजार वर्षे चोरीला गेलेल्या आहेत. त्यांच्यावर घातलेल्या मंत्रांनाही चोर घाबरले नाहीत.

खनिज तेलापासून अन्नाची निर्मिती

मनुष्यजातीच्या आरोग्याच्या दृष्टीने प्रथिनयुक्त अन्नाला फार महत्त्व आहे. आहारात प्रथिनांचे प्रमाण योग्य तितके नसले तर निरोगी जीवन जगता येत नाही. जगातील लोकसंख्या वेगाने वाढत असल्यामुळे साध्या अन्नाचासुद्धा तुटवडा पडू लागला आहे; मग प्रथिनयुक्त सकस आहाराची गोष्टच नको. तथापि, तुटवडा मरून काढण्याचे अनेक प्रकारचे प्रयत्न होत आहेत. ब्रिटिश पेट्रोलिअम कंपनीने खनिज तेलापासून प्रथिनयुक्त अन्नपदार्थ बनविण्यासाठी फ्रान्समध्ये एक कारखाना काढण्याचे ठरविले आहे. १९७० च्या सुमारास कारखान्यात हा नवा पदार्थ तयार होऊ लागेल. तो रंगाने गुळी साखरेसारखा दिसेल. कारखाना दरसाल १६ हजार टन अन्नपदार्थ निर्माण करू शकेल, आणि त्याच्या उभारणीसाठी २० लाख पाँड भांडवल लागेल. अविकसित देशातील बहुसंख्य लोकांना प्रथिनयुक्त अन्नाची फार गरज आहे.

हिंदी संशोधकांना मोलाचा सह्य

म्हैसूर विद्यापीठाने हवामान शास्त्रासंबंधी एक व्याख्यानमाला गुंफली होती. व्याख्यानमालेत सुप्रसिद्ध शास्त्रज्ञ डॉ. सी. व्ही. रामन ह्यांनी एक व्याख्यान दिले. आपल्या भाषणात ते म्हणाले की हिंदी शास्त्रज्ञांनी आपले संशोधनाचे काम साहसी जिज्ञासुवृत्तीने केले पाहिजे. अमेरिका अंगर इतर देशांतून करण्यात आलेले संशोधन १०० टक्के बरोबर आहे असे मानता कामा कामा नये. इतर देशांतील शास्त्रज्ञांनी स्वतःच्या संशोधनाविषयी आत्मविश्वास बाळगला तरी तो संपूर्णपणे योग्य असतोच असे नाही. म्हणून हिंदी शास्त्रज्ञांनी आपली तार्किक बुद्धी बाजूला ठेवणे इष्ट नाही. इतर शास्त्रांप्रमाणेच हवामान शास्त्रालाही हा मुद्दा लागू आहे. पृथ्वीवरील वनस्पतींवर व प्राण्यांवर हवामानाचा फार मोठा परिणाम होत असतो. म्हणून ह्या शास्त्राचा अधिक खोल अभ्यास होणे अगत्याचे आहे. हवामानाचा अभ्यास करण्याचे काम बहुधा सरकारी नोकरीतील हवामान शास्त्रज्ञांवरच सोपविण्यात आलेले असते. हे शास्त्रज्ञ बहुधा आपल्यापुढील दप्ते चाळण्यातच गढलेले असतात. अर्थातच संशोधन करण्यास त्यांना पुरेसा वेळ नसतो. म्हणून हवामानाच्या संशोधनाचे काम विद्यापीठांनी आणि इतर ज्ञानसंबंधक संस्थांनी स्वतःच्या अंगावर घेतले पाहिजे. पृथ्वीवरील हवामानाचा अभ्यास करताना विवक्षित भागांवर लक्ष केंद्रित करण्याऐवजी हवामानाचा साकल्याने अभ्यास करण्यात आला पाहिजे. कारण, एखाद्या विशिष्ट ठिकाणच्या हवामानावर फार दूर असलेल्या भौतिक परिस्थितीचाही परिणाम होत असतो. सत्याचा शोध करताना जवळचा मार्ग बरोबरच असतो, असे मानता येत नाही.

नेहमीचे अन्नपदार्थ सकस केले पाहिजेत

मुंबईमध्ये अन्नप्रश्नावर एक परिसंवाद भरविण्यात आला होता. परिसंवादात संयुक्त राष्ट्रसंघटनेच्या अन्न व शेती उपसंघटनेचे एक अधिकारी मि. विल्यम हास ह्यांनी भाग घेतला होता. ते आपल्या भाषणात म्हणाले की ज्या देशातील बहुसंख्य लोकांना प्रथिनयुक्त अन्नाचा पुरेसा पुरवठा होत नाही तेथील लोकांची बौद्धिक वाढ खुंटल्याशिवाय राहात नाही. ह्याचा परिणाम राष्ट्रजीवनावर होणे अपरिहार्यच असते. भारतात सध्या जे नेहमीचे अन्नपदार्थ वापरण्यात येतात त्यांत प्रथिनयुक्त पदार्थ मिसळून ते अधिक सकस करण्याची जरूरी आहे. तरच भारतामधील अन्नाचा दर्जा आहारशास्त्रदृष्ट्या सुधारेल. उदाहरणार्थ, आट्यात जर भुईमुगाचे पीठ काही प्रमाणात मिसळले तर तो अधिक पोषक करता येतो.

किसान विद्यापीठ फौंडेशन

स्वावलंबनावर भर देणारा एक आगळा, वैशिष्ट्यपूर्ण

ग्रामीण प्रयोग

("धरती" द्वारा परिचय)

किसान विद्यापीठ फौंडेशनचा अल्पसा परिचय करून द्यावा ह्या हेतूने फौंडेशनने "धरती दिवाळी प्रकाशन १९६७" प्रसिद्ध केले आहे. श्री. गजानन भोगावकर हे त्याचे संचालक असून श्री. रॉय किणीकर हे संपादक आहेत. कोणत्याही नामवंत दिवाळी अंकाची बरोबरी करणारे, नामवंत लेखकांचे उत्कृष्ट साहित्य ह्या प्रकाशनात दिलेले असून रंगीत व साध्या अशा भरपूर चित्रांनी ते विशोभित करण्यात आलेले आहे. जाहिरातींची योजनाही चातुर्याने करण्यात आली असून प्रत्येक जाहिरातीमध्ये काहीतरी मार्गदर्शनपर पण सोप्या भाषेत प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष रीतीने दिलेला संदेश आहे. ह्या प्रकाशनास साहित्यिकांचा आणि फौंडेशनच्या कार्यक्षेत्रातील जाहिरातदारांचा मिळालेला हार्दिक पाठिंबा आश्चर्यकारक वाटेला. परंतु ज्यांना श्री. गजानन भोगावकरांच्या कर्तृत्वाची माहिती आहे, त्यांना त्यात श्री. भोगावकरांच्या सामाजिक कार्याची वानगीदाखल केवळ पावतीच असलेली आढळेल.

फौंडेशनचा स्वावलंबनावर भर

कोल्हापूरपासून अग्ध्या अठरा मैलांच्या अंतरावर, पन्हाळा तालुक्यात कासारी नदीच्या रम्य खोऱ्यात, साध्या १५०-२०० उंबरठ्यांच्या डोंगराळ खेड्यात एक नवी आगळी संस्था उदय पावत आहे. किसान विद्यापीठ फौंडेशन, बाजार भोगाव, हे त्या संस्थेचे नाव.

या सर्व संकल्पाची प्रमुख मदत, ग्रामीण जीवनात सुयोग्य असा बदल घडवून आणणे यावर आहे. ज्या शेतकरी विभागाचा विकास घडवून आणावयाचा आहे त्याचे साहाय्य मिळवावे, त्याच बरोबर स्वतःच्या पायावर शक्य तितके लोकर स्वतः उभे राहावे अशी या संस्थेची प्रयत्नशील धारणा आहे.

शेती, शेतीचे जोडधंदे, शिक्षण, आरोग्य, या आणि अशा इतर मूलभूत विषयांकडे विशेषत्वाने लक्ष द्यावे असे फौंडेशनने ठरविले आहे. या कामी 'पन्हाळा बावडा सहकारी संघाने' आपली 'एक्स्टेन्शन विंग' विधायक कामासाठी चालू करून तिचे चालकत्वात फौंडेशनला प्रमुख वाटा दिला आहे. संचालनालयात दुधापासून चीज व इतर पदार्थ तयार करण्याची योजना, त्याच बरोबर सुधारलेले बियाणे, कंपोस्टखते, इत्यादी कामे मोठ्या प्रमाणात-या विभागातील शेतकऱ्यांना हवी असलेली माहिती व सर्व साहाय्य देऊन-चालू केलेली आहेत. या कामी संधातर्फे दोन शास्त्रज्ञ काम करित आहेत.

नव्या पिढीवर योग्य संस्कार व्हावेत या हेतूने शिक्षण-क्षेत्रात पहिले पाऊल टाकून फौंडेशनने अकरावीअसेर एक माध्यमिक विद्यालय चालू केले आहे. पन्हाळा व गगनबावडा या मागासलेल्या ग्रामीण विभागातील अत्यंत बुद्धिमान विद्यार्थ्यांची केवळ गुणवत्तेवर निवड करून त्यांच्या सर्वांगीण शिक्षणाची सर्व जबाबदारी या संस्थेने उचललेली आहे. माध्यमिक विद्यालयास पूरक म्हणून एक वसतिगृहही संस्थेने चालू केले आहे. सर्वोच्च शिक्षण घेतलेल्या ध्येयवादी अध्यापकवर्गाने ही सर्व जबाबदारी पार पाडण्याचे पत्करले आहे.

चालू आणि संकल्पित सर्व योजनांची योग्य ती नोंद घेऊन गोखले इन्स्टिट्यूट ऑफ इकॉनॉमिक्स अँड पॉलिटिक्स, पुणे, या संस्थेने फौंडेशनच्या कार्यक्रमात सहभागी होऊन या भागातील ग्रामीण जीवनाच्या आर्थिक आणि सांस्कृतिक स्वरूपाची मीमांसा करावी या उच्च उद्देशाने पदव्युत्तर शिक्षणासाठी एक संशोधनाचे प्रायोगिक केंद्र म्हणून किसान विद्यापीठ फौंडेशनची निवड केली आहे.

श्री. ग. शं. भोगावकर हे किसान विद्यापीठ फौंडेशन या संस्थेचे संस्थापक आणि अध्यक्ष असून डॉ. वि. म. दांडेकर (डायरेक्टर, गोखले इन्स्टिट्यूट ऑफ इकॉनॉमिक्स अँड पॉलिटिक्स, पुणे), काव्यश्री ग. दि. माडगूळकर, पद्मश्री पु. ल. देशपांडे व दलित भारताचे नेते यशवंतराव ऊर्फ भय्यासाहेब भीमराव आंबेडकर हे मान्यवर सभासद फौंडेशनच्या संचालक मंडळावर आहेत.

किसान विद्यापीठ फौंडेशनच्या विकसनशील संकल्पासाठी बाजार-भोगावच्या दानशूर ग्रामस्थांनी सुमारे ४० एकर जमीन देणगी म्हणून दिली आहे.

अमेरिकेत तेलगूचा अभ्यास

टेक्सस विद्यापीठातील विद्यार्थ्यांना आता तेलगू भाषेचा अभ्यास करता येऊ लागला आहे. या विद्यापीठात यापूर्वी संस्कृत, हिंदी व मराठी या भाषांचा अभ्यास करण्याची सोय केली आहे. टेक्सस विद्यापीठातील निरनिराळ्या भाषांचा अभ्यास करून एम. ए. व पीएच. डी. या पदव्या घेता येतात. या सोईमुळे विद्यार्थ्यांना भाषांच्या अभ्यासात आधुनिक भाषाविषयक पद्धतीचा अवलंब करता येतो. या विद्यापीठात इंग्रजी व इतर पाश्चात्य भाषांतील ३०,००० पुस्तके आणि पौर्वात्य भाषांतील २०,००० पुस्तके आहेत. तेथे पाश्चात्य भाषांतील २,४०० व पौर्वात्य भाषांतील ४०० नियतकालिके येतात. संशोधन, व्यापार व उद्योगधंदे यांसाठी ज्यांना आशिआतील भाषांवर प्रभुत्व मिळविण्याची ज़रूरी असते अशा तज्ज्ञांनाही या विद्यापीठात भाषांचा अभ्यास करण्याची सोय केलेली आहे.

कॅनडाची भारताला होणारी मदत

भारताच्या आर्थिक विकासाला मदत करणाऱ्या देशांत अमेरिकेचा क्रम पहिला लागतो. ह्याचा अर्थ, इतर पाश्चात्य देशांकडून व रशियाकडून मिळणारी मदत त्या मानाने कमी असते इतकेच. कॅनडाकडून भारताला विविध क्षेत्रांत मदत मिळत आहे. त्या देशातील शेतीविषयक तज्ज्ञांची १० जणांची एक तुकडी लवकरच भारतात येऊन काम करणार आहे. कोसी नदीच्या खोऱ्याचा विकास करण्यासाठी कॅनडाने ६० कोटी रुपयांची मदत ह्यापूर्वीच केलेली आहे. नव्याने जाहीर झालेल्या मदतीमुळे कॅनडाकडून येणाऱ्या मदतीत आणखी भर पडली आहे. भारताच्या सध्याच्या विकट अन्नधान्य परिस्थितीत अमेरिकेसालोसाल कॅनडाने महत्त्वाचे साह्य केलेले आहे. परदेशांकडून मिळणाऱ्या मदतीची पुष्कळदा जोराची जाहिरात करण्यात येते. पण कॅनडाकडून मिळणारी मदत गाजावाजा न करता देण्यात येत आहे. कॅनडाकडून भारताला मिळणाऱ्या मदतीचा अनेक क्षेत्रांत उपयोग झाला आहे व होत आहे. खाणींचा विकास, औद्योगिक योजना, विद्युत्निर्मितीच्या योजना ह्या क्षेत्रांत कॅनडाने परिणामकारक मदत दिलेली आहे. अणुशक्ती केंद्राबाबतही कॅनडा मदत देत आहेच. कोसी आणि गंडक नदीच्या विभागांतील अनेक मोठ्या व छोट्या योजना पूर्ण झाल्या की सुमारे १० लाख एकर जमिनीला पाणीपुरवठ्याची हमी मिळेल. पाणीपुरवठा निश्चित झाल्यामुळे ह्या भागातील शेतकऱ्यांना अनेक पिके काढणे शक्य होणार आहे. पण हे कार्य बरेच गुंतागुंतीचे, खर्चाचे आहे. कॅनडाने नव्याने देऊ केलेल्या मदतीमुळे ते पार पाडता येण्यासारखे आहे. कोसी व गंडक नद्यांच्या खोऱ्यांतील शेतीवरील आपत्ती दूर करण्यासाठी नव्या मदतीचा चांगला उपयोग होईल.

भरतपूरमधील उद्योगधंद्यांची पुरामुळे हानी

राजस्थानमधील भरतपूर शहराला पुराचा धोका निर्माण झाला होता, तो टळला. परंतु शहरातील औद्योगिक विभागात पाणी घुसल्यामुळे कारखाने बंद पडून उत्पादन थंडावले. त्यामुळे कित्येक कोटी रुपयांचे नुकसान झाले आहे. सुमारे ६ हजार कामगार, कारखाने बंद पडल्यामुळे, बेकार झाले आहेत. पुरामुळे कारखान्यांचे इतके नुकसान झाले आहे की ते चालू वर्षाअखेर चालू न होण्याची शक्यता आहे. काही कारखान्यांचे मालक भरतपूरहून आपले कारखाने हलविण्याचा विचार करित आहेत. शहरातील औद्योगिक भागात पुराचे पाणी शिरू नये म्हणून राज्य सरकारने पुरेसे उपाय योजले नाहीत अशी त्यांची तक्रार आहे. गेल्या काही वर्षांत मोतीसागरातून बाहेर पडलेल्या पाण्यामुळे अनेकदा पुराचा उपद्रव पोचलेला आहे. भरतपूर जिल्हा हा खालच्या पातळीवर असल्याने त्यात उत्तर, दक्षिण आणि पश्चिम भागातून पुराचे पाणी घुसू शकते.

पाकिस्तानात हुंडा-नियंत्रण

पश्चिम पाकिस्तान असेंब्लीने हुंडा नियंत्रणाबाबत कायदा मंजूर केला आहे. ह्या कायद्यान्वये, विवाहाचे आधी, वेळी किंवा मागाहून हुंड्याच्या जिनसा व अहेर ह्यांचे प्रदर्शन करण्यास बंदी झाली आहे आणि हुंडा ही वधूची मिळकत झाली आहे.

माणसाच्या वेषावरून त्याचे इंग्रजीचे ज्ञान ठरवतात !

“मनुष्य कसा दिसतो, त्यावरून त्याला इंग्रजी येते किंवा नाही ह्याचा कित्येक वेळा अंदाज केला जातो. मी रायपेठा इस्पितळात माझ्या आजारी पत्नीला भेटायला गेलो असताना तेथे कामावर असणाऱ्या नर्सने मला “इंग्रजी येते का ?” असे विचारले.”—मद्रास राज्याचे मुख्य मंत्री श्री. अण्णादुराई.

फिल्म फिनेन्स कॉर्पोरेशनला तोटा

फिल्म फिनेन्स कॉर्पोरेशनला १९६६-६७ मध्ये ५.४४ लक्ष रु. नुकसान आले. कॉर्पोरेशनला ५.३८ लक्ष रु. ची कर्जे लिहून टाकावी लागली.

एअर इंडिया व इ. ए. कॉ. ला संपामुळे नुकसान

कर्मचाऱ्यांच्या संपामुळे गेल्या तीन वर्षांत एअर इंडिया आणि इंडियन एअरलाइन्स कॉर्पोरेशन ह्यांना अनुक्रमे ३४.९ लक्ष रु. आणि २३.६ लक्ष रु. नुकसान सोसावे लागले. एअर इंडियाच्या विमानांच्या मॅटेनन्स इंजिनिअर्सनी नुकताच संप केला, त्यामुळे एअर इंडियाचे दररोज ४ लक्ष रु. नुकसान झाले.

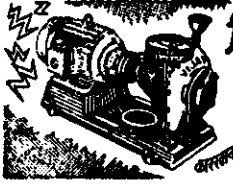
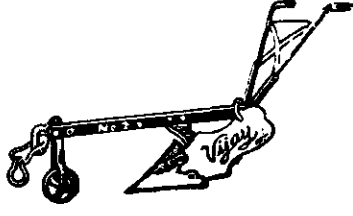
मध्यवर्ती बँकांचे बँक रेट

ग्रेट ब्रिटन	८%
भारत	६%
कॅनडा	
जपान	५.८४%
स्वीडन	५%
यू. एस. ए.	४.५%
नेदरलँड्स	
बेल्जम	४%
फ्रान्स	३.५%
इटली	
स्वित्झरलँड	
प. जर्मनी	३%

महाराष्ट्र सरकारने
तगाईवर मंजूर केलेले
“विजय” नांगर

वापरा.
४, ६ व ८ बैली
फाळ व सुटे भाग

तसेच विजय सेंट्रिफ्युगल पंप्स

विजय पंपिंग सेट
३ हॉर्प - २.२
५ हॉर्प - ३.३
श्रीतीकरिता मजकूर व कार्यसंग
कोणत्याही मजकूर मॉटरीस.सोद
विजय पंप सेट वापरा
न्यू विजय इंडस्ट्रीज लि.
विश्रामबाग सांगली (महाराष्ट्र)

१" ते ४" बेल्ट
ड्राइव्ह व
डायरेक्टर
कपलड.

शिवाय बोअरिंगचे हॅड पंप्स, हॅड रहाट, इ. इ.

— न्यू विजय इंडस्ट्रीज लि. —
विश्रामबाग - सांगली (महाराष्ट्र)

सरदारगृह

मुंबईत राहण्याची व भोजनाची उत्तम सोय.
मंगलकार्ये व मेजवान्या यांसाठी सोईस्कर ठिकाण

— आमची वैशिष्ट्ये —

* हीरकोत्सवानिमित्त अद्ययावत पद्धतीचे भोजनगृह
व अनेक प्रकारच्या सुखसोई.

* टिळक जन्मशताब्दीदिनी लोकमान्यांचे
सरदारगृहात केलेले स्मारक

फोन नं. :- ३०३३७] सरदारगृह प्रा. लि. [तार-सरदारगृह
कोंफर्ड मार्केटजवळ, मुंबई २.

नवीन आकर्षक दर

नव्या सवलती

संचित मुदत ठेक

(क्युम्युलिटिव्ह डिपॉझिट)

कोणत्याही शाखेत समक्ष भेटा.

दि युनायटेड
वेस्टर्न बँक लि.,

सातारा.

मराठवाडामध्ये लवकरच नवीन शाखा

सुरू होत आहे.

महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक लि.

मुंबई

(दि विदर्भ सहकारी बँक लि., सम्मिलित)

: मुख्य कचेरी :

: विभागीय कचेरी :

९, बेक हाउस लेन, फोर्ट, मुंबई.

महाल नागपूर.

भरपाई झालेले भांडवल ... रु. ६,१३,४५,०००

गंगाजळी व फंड ... रु. ५,७२,४२,०००

ठेवी ... रु. ५०,९५,६३,०००

खेळते भांडवल ... रु. १,०६,६५,९६,०००

: बृहन् मुंबईतील शाखा :

(१) भायखळा (२) गोरेगाव (३) खार (४) लालबाग

(५) प्रभादेवी (६) विलेपार्ले (पूर्वे) (७) सांताक्रुझ

(८) मुलुंड (९) चेंबूर (१०) माहीम (११) शीव (१२) माटुंगा

(१३) अंधरी (१४) विलेपार्ले (पश्चिम)

: नागपूर विभागातील शाखा :

(१) सिताबर्डी (२) धरमपेठ (३) धन्तोली (४) सदर बझार.

ह्या बँकेत गुंतविलेला पैसा शेतकरीवर्ग, सहकारी लहान

उद्योगधंदे व सहकारी कारखाने यांच्याच उपयोगासाठी दिला

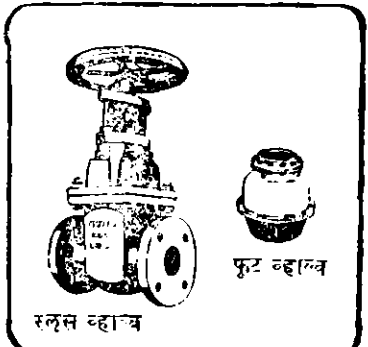
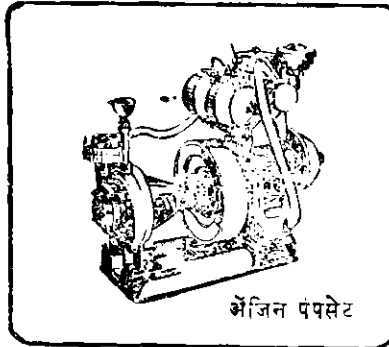
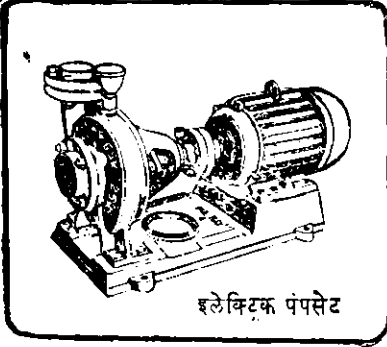
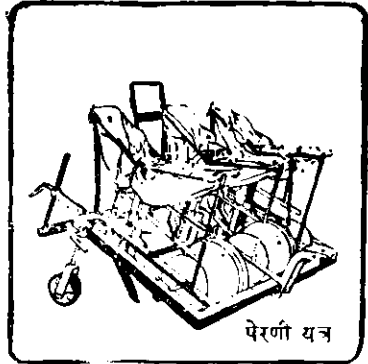
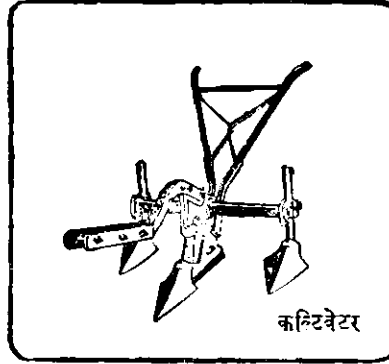
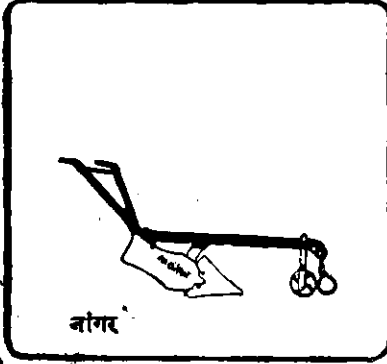
जातो. सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात.

डॉ. वा. सु. श्रीश्रीमाळ, श्री. वि. म. जोगळेकर,
मॅनेजर. जनरल मॅनेजर.

किर्लोस्कर

शेतकी यंत्रे

तुमच्या सेवेस हजर

STUSA B/66

नांगर, पंपिंग सेट, पेरणी यंत्रे, कळिवेटर, ऊमांचे चरक, स्ट्रूम व्हाल्व, शेगायंत्रे यांसारख्या किर्लोस्कर यंत्रांवर महत्त्वाकांक्षी शेतकरी व बागाईतदार आपले उत्पादन वाढविण्यासाठी भरंवसा ठेवतात. शेती व बागाईत यांचे उत्पादन वाढविण्यांत ही यंत्रे महत्त्वाची कामगिरी चढावीत आहेत.

किर्लोस्कर ब्रदर्स लि.

किर्लोस्करवाडी, जिल्हा-सांगली

हे पत्र पुणे पेट शिवाजीनगर घ. नं. ९१५/१ आर्यभूषण छापखान्यात या वृत्तपत्राचे मालक श्री. श्रीपाद वामन काळे यांनी छापिले व 'दुर्गाधिवास' ८२३ शिवाजीनगर (पो. ऑ. डेकन जिमखाना), पुणे ४, येथे प्रसिद्ध केले.